

Den hjemløse alkoholiker hedder jo bare Smukke John

Den sociale sektor har skabt sig et magtens sprog, der med begreber som benchmark, ressourceudnyttelse, sanktioner og resultatkontrakt gør det svært for medarbejderne at forstå de mennesker, de arbejder med. I stedet for at læse management- og faglitteratur må vi ty til skønlitteraturen for at møde virkeligheden.

AF ROBERT OLSEN

I mine bestræbelser på at blive bedre til at arbejde med mennesker har jeg dels lært af praksis – ved at møde, tale med og lytte til mennesker – dels læst masser af skønlitterære bøger af, om og med mennesker på kanten. Fortællinger og historier er på en eller anden måde altid den bedste måde at beskrive og dokumentere. Skønlitteratur er ofte at anbefale frem for faglitteratur, når mennesker og livet skal beskrives.

Jeg ville ikke være foruden Tom Kristensens drukture, Beate Grimrud's ekstreme beretninger om sine psykoser eller William S. Bourroghs erfaringer med

stoffer. For bare at nævne enkelte af mange, som giver viden videre gennem ord og fortællinger. For slet ikke at tale om film og kunst, som beskriver mennesker og livet, som det opleves. Svært, hårdt, euforisk, surt og ekstatiske. Der er en verden til forskel på det sprog, skønlitteraturen og faglitteraturen bruger til at beskrive virkeligheden. Og faglitteraturens sprog er ikke altid til gavn for det sociale arbejde.

Ordbog for underklassen

Kompasset i det sociale arbejde og i den offentlige sektor har slået et sving i løbet af de seneste mange

år. Det er kommet væk fra virkeligheden. De sociale uddannelser er blevet mere akademiserede og har bevæget sig væk fra praktisk gerning. Det daglige arbejde præges af *new public managements* krav om mere dokumentation, målbare handlinger og hurtige løsninger.

Udviklingen i sproget samt vores viden om og tilgang til viften af sociale problemer afspejler den forandring. Problemet er, at hvis vi bringer det akademiske og managementsproget med os ud i praksis og alene anvender dét, så står borgeren af.

For nylig fandt jeg i Oslo en bog med titlen *Ordbok for underklassen*. Her kunne man læse hele den moderne verdens nye ord forklaret for det, bogen kaldte underklassen. Her var ord som *new public management* ('styringsværktøj inspireret af forældede idealer fra 1950'ernes forretningsliv'), dialogmøder ('udbredt skinaktivitet i forvaltningen m.m.'), medarbejder-tilfredshedsundersøgelser ('egnet dialogforum, hvor arbejdsmiljøproblemer kan tages op. F.eks. notoriske belastningsskader ved ubegribeligt lange ord').

Her var ubegribeligt mange ord, som også er blevet hverdag for medarbejderne i det sociale system. Ord, som jeg må indrømme, at også jeg bruger med jævne mellemrum. Bogen er et ironisk indslag i debatten om polariseringen i samfundet. Ikke en økonomisk polarisering med rige og fattige, men en sproglig distancering mellem dem, som har ordet i deres magt, og dem, som ikke har. Og den rammer plet.

På Kommunernes Landsforenings årsmøde blev følgende ord brugt under debatten i plenum: standardisering, digitalisering, professionalisering, kerne-drift, produktivitet, stordriftsfordele, kompetencer, kvalitet, bureaukrati, styring, ressourcer, målsætninger, omstilling, reformer, effektivisering, procesregler, benchmark, potentiale, målrettet, ressourceudnyttelse, ledelsesstruktur, sanktioner, vidensdeling, resultatkontrakt, ledelse, output, operationelt, parametre, progression, omplacering, afbureaukratisering ... Jeg håber ikke, at jeg var den eneste af de tilstedeværende, som følte mig lysår væk fra en dagligdag, hvor jeg møder mange, der kæmper en hård kamp for at holde sammen på deres tilværelse.

Magtens sprog skaber distance

Den norske sociolog Niels Christie har for et par år

siden i bogen *Små ord om store spørgsmål* kritiseret socialmedarbejdere og beslutningstagere for at bruge ordets magt til at distancere sig fra de mennesker, de skal hjælpe.

Allerede når vi tager ord, som stofmisbruger eller langtidsledig i vores mund, er vi med til at skabe stigma og sætte negative etiketter på mennesker.

Vi risikerer at glemme, at stofmisbrugeren har en historie – han eller hun bliver sprogligt reduceret til sit misbrug, væk er mennesket bagved – dem, som 'systemet' og dets sprog ellers skulle hjælpe og sætte i centrum.

Nogle vil måske indvende, at man er nødt til at italesætte problemerne og ikke tale uden om. Det er muligt. Men afstanden i sprogbrug afspejler også en afstand mellem mennesker. I socialt arbejde er afstand mellem mennesker stort set lig med ikke at flytte noget.

Gennem et langt livs observationer har Niels Christie mødt medarbejdere og beslutningstagere, som har taget dette magtens sprog til sig, og dokumenteret, hvordan det skaber yderligere barrierer i forhold til de mennesker, der på godt og ondt udsættes for magten.

Mange steder i den sociale verden er man – og har man i mange år været – bevidst om betydning af det sprog, der bruges.

Hans Christian Kofoed, Kofoeds Skoles grundlægger, besluttede i 1946, at de mennesker, der kom på Kofoeds Skole, skulle kaldes for elever for at signalere, at de på skolen var i gang med at lære at udvikle sig. I omverdenen var de stemplet som arbejdsløse, subsistensløse, alkoholikere osv.

Dilemmaet og udfordringen er så at tale det rigtige sprog ved den rigtige lejlighed, og hvis man skal blive hørt og forstået i debatten om sociale problemer, er det svært ikke af og til at fange sig selv i at bruge stigmatiserende ord, når man forsøger at komme i kontakt med kommuner, embedsfolk og politikere.

Gert Hvidløg og Hash-Benny

Det er vigtigt at holde fast i virkeligheden, som den er, uden den distance magtens sprog giver. Derfor har jeg i bogen *Mens baggårdskattene forsvandt* forsøgt at videregive mine oplevelser med mennesker på Mændenes Hjem og Vesterbro på en måde, som aldrig vil

“Kompasset i det sociale arbejde og i den offentlige sektor har slået et sving i løbet af de seneste mange år. Det er kommet væk fra virkeligheden. De sociale uddannelser er blevet mere akademiserede og har bevæget sig væk fra praktisk gerning“.

kunne fanges af statistik og *new public management*.

Når jeg skriver om Hesten, Lalle-Leif, Hash-Ole, Taxa-Kurt, Thai, Smatten, Pesten, Hunden, Lille-Leif, Skøre Connie, Bade-Bent, Kys til Kurt, Hash-Benny, Smukke Kim, Køteren, Sanger-Kim, Lorten, Bananen, Vesterbrobladet, Liller, Storehans, Lillehans Tuborg, Søren Solskin, Store John, Lille John, Smukke John, Tuborg, Afrika, Kongesønnen, Rod, Jappe, Pølse, Sidevogn, Karbonaden, Tyson, Orange John, Jokke, Taxa-Finn, Gert Hvidløg, så håber jeg, at jeg skaber en hel del flere associationer og nuancer om mennesker og livet.

Mennesket og individet er det centrale i fortællingen. Når de frie fugle og de skæve eksistenser er så interessante, er det netop, som Stefan Zweig skrev i *Værden af i går*, fordi den hjemløse jo i en vis forstand er fri. For den, der ikke længere er bundet til noget, behøver heller ikke tage hensyn til noget. Derfor bliver vi både fascinerede og frastødte af deres fortælling og liv. Men at være fri, ubunden og ikke behøve at tage hensyn er ikke det samme som at leve et lykkeligt og godt liv.

Jeg har ikke noget ønske om at romantisere livet som hjemløs, men jeg vil gerne nuancere omverdens opfattelse af de hjemløse. Først og fremmest ved

at åbne for en anskuelse af dem som individer med deres egen historie og baggrund – her finder man ofte en logisk forklaring på, at det gik, som det gik.

Nuancer er vigtige, og fortællinger fra den virkelige verden kan være med til at vise embedsmænd, politikere, sagsbehandlere og alle andre interesserede, hvorfor deres ambitioner og mål (ofte på andres vegne) om at skaffe arbejde, bolig og et langt og lykkeligt liv til de udsatte ikke altid kan opfyldes. Bag hver 'hjemløs stofmisbruger' i statistikken findes et liv, en skæbne, en fortælling. ■

Mens baggårdskattene forsvandt – historier fra Mændenes Hjem og Vesterbro.

Robert Olsen i samarbejde med Merete Rostrup Fleischer.
Byens forlag. 2014. 132 sider. 199 kr.
www.byensforlag.dk

Denne artikel blev bragt som kronik i Information 27.2.2014
(www.information.dk)

Læs også Rune Lykkebergs anmeldelse af Nils Christies bog
Små ord om store spørgsmål i STOF nr. 21: *Det kærligste kampskrift*.